MYKOLAS ROMERIS UNIVERSITY

Audronė Žemeckė

MANAGEMENT OF CULTURAL SPHERE AS AN OBJECT OF ADMINISTRATIVE LAW

Summary of Doctoral Dissertation

Social Sciences , Law (01 S)

Vilnius, 2007

The dissertation was written during the period of 2003-2007 at Mykolas Romeris University.
Scientific supervisor:
Prof. Dr. Juozas Žilys (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law – 01 S) (2005 – 2007)
Assoc. Prof. Dr. Algimantas Urmonas (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law – 01 S) (2003 – 2005)
Scientific consultant:
Assoc. Prof. Dr. Algimantas Urmonas (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law – 01 S) (2005 – 2007)

The doctoral dissertation is defended at the Law Research Council of Mykolas Romeris University:
Chairman of the Council:
Assoc. Prof. Dr. Algimantas Urmonas (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law – 01 S)
Members:
Assoc. Prof. Dr. Antanas Marcijonas (Vilnius University, Social Sciences, Law - 01 S)
Assoc. Prof. Dr. Birutė Pranevičienė (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law – 01 S)
Prof. Habil. Dr. Borisas Melnikas (Vilnius Gediminas Technical University, Social Sciences, Management and Administration - 03 S)
Assoc. Prof. Dr. Vytautas Šlapkauskas (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law – 01 S)

Opponents:
Dr. Edita Gruodytė (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law - 01 S)
Prof. Habil. Dr. Egidijus Aleksandravičius (Vytautas Magnus University, humanitaries – History, 05H);

The public defense of the dissertation will take place at the Law Research Council at Mykolas Romeris University on the 15th of February 2008 at 13:00 PM in the Conference Hall of Mykolas Romeris University (Room I-414).
Address: Ateities str. 20, LT-08303, Vilnius, Lithuania.

The summary of the Doctoral Dissertation was sent out on 15nd of January 2008.

The Doctoral Dissertation may be reviewed at the Lithuanian National Library of the Martynas Mazvydas (Gedimino pr. 51, Vilnius, Lithuania) and the Library of the Mykolas Romeris University.

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

Audronė Žemeckė

KULTŪROS SRITIES VALDYMAS KAIP ADMINISTRACINĖS TEISĖS OBJEKTAS

Daktaro disertacijos santrauka
Socialiniai mokslai, teisė (01 S)

Vilnius, 2007

Disertacija rengta 2003 - 2007 metais Mykolo Romerio universitete
Mokslinis vadovas:
Prof. dr. Juozas Žilys (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė – 01 S) (2005 – 2007)
Doc. dr. Algimantas Urmonas (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė – 01 S) (2003 – 2005);
Mokslinis konsultantas:
Doc. dr. Algimantas Urmonas (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė – 01 S) (2005 – 2007);

Disertacija ginama Mykolo Romerio universiteto Teisės mokslo krypties taryboje:
Pirmininkas:
doc. dr. Algimantas Urmonas (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė, 01S);
Nariai:
doc. dr. Antanas Marcijonas (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė, 01S);
doc. dr. Birutė Pranevičienė (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė, 01S);
prof. habil. dr. Borisas Melnikas (Vilniaus Gedimino technikos universitetas, socialiniai mokslai, vadyba ir administravimas 03 S)
doc. dr. Vytautas Šlapkauskas (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė 01S)
Oponentai:
dr. Edita Gruodytė (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė – 01 S)
prof. habil. dr. Egidijus Aleksandravičius (Vytauto Didžiojo universitetas, humanitariniai mokslai, istorija, 05H);

Disertacija bus ginama viešame Teisės mokslo krypties tarybos posėdyje 2008 m. vasario 15 d. 13 val. Mykolo Romerio universiteto konferencijų salėje (I – 414aud.).
Adresas: Ateities g. 20, LT - 08303 Vilnius, Lietuva.

Disertacijos santrauka išsiųsta 2008 m. sausio 15 d.

Disertaciją galima peržiūrėti Lietuvos Nacionalinėje Martyno Mažvydo (Gedimino pr. 51, Vilnius) ir Mykolo Romerio universiteto (Ateities g. 20, Vilnius) bibliotekose.

MANAGEMENT OF CULTURAL SPHERE AS AN OBJECT OF ADMINISTRATIVE LAW

Introduction

The problem and topicality of the research. During more than seventeen years of independence Lithuania has experienced a lot of processes of development and novelty in economical, legal and socio-cultural spheres, there has emerged "civil"-"regional" rebirth that has been most frequently encouraged and led by the cultural policy. The settled globalization levels cultural values, weakens or at least already controls national identity. Sparing development trends are getting more and more developed as well as economical growth effects the materialization in the society that causes plenty of social and cultural issues. The role of culture is very significant in this process not only due to such qualitative signs of life as the standard of living, human rights, equal possibilities and civil human values, but as well as an objective factor – qualitatively indicated contribution of mankind advance and its index. There are important three following issues: cultural contribution towards the treasury of mankind wisdom; economical and social issues related to culture; the function of an enabling and authorizing means as human's property.

The culture has turned into a complex political, social and economical part in the development of society that often stimulates novelties and urges social and economical development of national powers. Culture and art are inalterable tolls of state politics those join and develop the society as well as induce its creativity and openness, persuasively represents the state and aid nations at the cognition of each other and their agreement.

The new formation stage of social conceptions have contributed a lot of new issues towards the concept of change in **human, society and state** as well as have provided with a new cultural social status that is reflected in versatile social processes as well as in law. Thus culture is inseparable part of our life the legal interface of that and legal regulation is grounded not just under relevant most common regularities but under its exclusive particularities too. During the alteration conditions of social relationship content human, society and state start inducing issues for both culture and law. Consequently, habits are changing, previous cultural identity is being lost and the state starts evolving issues to both culture and law concerning the reason for the change of habits, loss of previous cultural identity and appearance of new trends in life. The undergoing social changes are bound to cultural motivation. As a result culture becomes a topical factor in social change as well as the basic cause for social changes and both of them affect adaptable shift in law. The law is changing as a certain cultural manifestation as well as autonomous social phenomenon that possess its particular functions.

Accordingly, culture has become an effective stimulus of social life including legal development. Thereby it is a very significant human‘s social and legal means of maturity and one of the key social and state democratic development tools. However, only the state can ensure a purposive and effective adjustment of culture towards the public interest while applying different social and legal means. Thus under the view of public administration and especially in it as a control tool for administrative law, it is very significant to define more precisely the concept of the object to be managed. That enables the identification of boundaries for culture and public administration in this case and creates effective social-legal functioning conditions for the influence on culture as well as optimizes its legal regulation.

The evolution of the definitions of culture is basically the consequence of changeable intellectual satisfaction of needs in a society and as a result the following needs are the outcome of social evolution. Besides, the concept of culture depends on research sections and levels of social relationship as well as on phenomena. Thus the choice of the definition is very important while analyzing and creating administrative legal control tools of the culture. During the content analysis of the cultural concept it is possible to foresee the interaction of culture and law in detail.

For culture is multiple under the social point of view, its research peculiarities are meaningful to the law and have to be directed towards a complex approach as well as it is needed to investigate its relation towards other social alternation manifestations, processes and spheres. Such an analysis would reveal the peculiarities of the cultural values and standards influence on socio-cultural change as well as would identify possible legal objectiveness guidelines for the following values and standards.

The changeable socio-cultural situation in modern society as well as issues and controdiction arising from them require reciprocal theoretic analysis and managerial solutions based on it. New quality culture can not be achieved without the reconstruction of the control system in the cultural field[1] that should stimulate framework and activity forms of the culture as well as create maximal possibilities for new cultural institutes and implement novelties in the field of the administrative law.

The theoretic grounding is required for core changes as well as empirically tested algorithm of consequent actions that focuses on the conceptual base, related to the interests of the whole society. Such an algorithm is necessary especially in the cultural sphere that under its nature is self-regulatory system that does not accept strict direct administrative affect.

[1] *Cultural field* is a stable and unified public system of cultural establishments that aids at the satisfaction of the social interests. The more effectively will the sphere function, the faster the state will react adequately towards the environmental changes and under the systematic approach the elements of the administrative law will be adjusted: the doctrine of law, principles and standards.

The thesis that claims that culture is an objectively controlled system is the fundamental theoretic postulate. While administrating the culture, the state usually reacts towards environmental changes inadequately and not in time. Separate elements of the law are not relevantly adjusted under the systematic approach: the doctrine of law, standard and legal principles. There are frequent controdictions between social cultural strategic documents and the doctrines, related under relevant cultural issues in the macro level. In such a way the irrelevance of legal standards towards humans' objective needs is programmed genetically. Thus the regulated cultural manifestations in the society overtake the activity stereotypes of the regulatory institutions, created via legal standards of the certain regulated cultural sphere. In presence of the following social-political and economical conditions in the modern society, a topical issue is the search for new cultures as administrative forms and methods in the state regulatory sphere as well as the continuous analysis of cultural refreshment technique, the foreseeing of future issues and designing of relevant methodology for legal administrative system of outcome. Precisely under the consequence of the following factors, the quality of cultural development would increase, and the purposeful development of national culture, approved under the state priority by the government of the Republic of Lithuania, should unify social efforts while ensuring the strengthening of creative power of the nation.

The object of the study. The state control system of the cultural sphere under administrative-legal approach as well legal standards that define the legal status of administrative cultural subjects, and administrative legal links that have emerged in the practice.

The aim of the study. To reveal legal values as well as managerial reserves of the cultural sphere that would provide with presumptions concerning the social evolution in the cultural sphere; to assess the peculiarities of the formation and implementation process of the Lithuanian cultural policy, identify reasons that interfere the realisation of the effective cultural policy that meets the social expectations and provide with suggestion for the elimination of negative processes.

The tasks of the study. The tasks induced in order to achieve the aim of the study:

1. To assess the role of the culture concerning in the human, social, state change as well as valuable and regulatory functions of the culture as an objectiveness reserve of administrative law;
2. To assess culture not only as a phenomenon, however as multiple functioning environment of evolving society and reveal the interaction of culture and law;

3. To provide with the concept of culture that is to be applied while analyzing public regulation issues of culture and reveal the essentiality of cultural renewal – i.e. techniques of activity transmission and reproduction in the cultural sphere;
4. In order to take into account the aspects of constantly changing cultural and legal intercourse in the modern world, it is needed to assess the trends concerning the political development and evolution of cultural management in Lithuania and the European Union and to carry out comparative analysis of cultural management in different countries under legal and managerial aspects;
5. To analyze the participants' activities in the formation process of cultural management in Lithuania in the legal base of the administrative law;
6. To analyze the peculiarities of funding system concerning culture and to define the levels of cultural funding as well as principles and evolving issues and assess the taxing environment of the culture sphere, controllable by the state in the legal base of the administrative law.

The defended propositions of dissertational research *(hypotheses)*. The following theses are formulated and defended by research.

1. Modern state, society and human beings experience global social transformation conditions. Meanwhile culture was and is a topical factor of changes in the society, basic reason of social changes that at the same time influences the adaptation change of the law. Thus culture is the tool of social and state democratic development as well as very significant tool of social and legal maturity for human personality. However, only state, through the application of versatile social and legal means is bale to secure the adjustment of the culture towards public interest. Consequently, under the public administration approach, especially when the administrative law is presented as a controllable tool, it is very important to define the concept of the controlled object as precisely as possible. The formulation of the definition of the culture concept under administration approach enables the identification of state regulatory limits for the culture and creates presumptions in order to optimize its legal regulation.

2. The state very frequently reacts towards the environmental change inadequately and not in time while administrating culture. Separate elements of the administrative law are not relevantly adjusted in the cultural sphere: legal principle, the doctrine of law and the standard of law. There are frequent contradictions between social cultural strategic documents and the doctrines, supposing legal regulation of social relationship in culture in the macro level. In such a way the irrelevance of legal

standards towards humans' objective needs is programmed genetically. Thus the regulated cultural manifestations in the society overtake the activity stereotypes of the regulatory institutions, created via legal standards of the certain regulated cultural sphere. According to the following approach culture and its manifestation of the regulatory reproduction are the initial point of the administrative law objectiveness. The reproduction of culture, its administration and creation of legal presumptions is a necessary evolution condition for the democratic society. Thus it is required a constant analysis of cultural renewal technique, the foreseeing of future issues and creation of relevant administrative legal system of effects.

3. The national culture is one of the priorities in the Republic of Lithuania; however, present management of culture as well as the administration of culture policy do not secure the effectiveness of the implementation of the cultural policy and do not aid at the solution of formation, implementation and funding concerning topical issues of the cultural policy, do not provide with favourable condition for the purposeful and adjusted activities of the state, municipal establishments, institutions, enterprises and non-governmental organizations. As a result there is needed a deeper analysis of cultural policy formation, administration and funding.

Academic novelty and practical importance of the study.

Novelty

Event though the proportion of *culture* and *law* is mentioned in scholars' work, but there is no more detailed analysis in the systemic management of the cultural sphere. In the study there is sought to reveal reciprocal interaction of the culture and law; however, the key trend is allocated towards the development of the cultural sphere and its systemic management in the context of the administrative law.

In order to comprehend the meaningful previous and foregoing socio-cultural processes, phenomena and regularities under the administrative law approach as well as to find out possible ways for the socio-cultural changes in the society, in the study there are assessed social legal interpretations of the culture concept. The definition of the chosen concept reveals the state regulatory limits of the culture as well as possible space of legal effects. In the study *the culture* is analyzed as a socially multiple system, and its research peculiarities that are meaningful to the law are oriented towards a complex approach. Thus there are analyzed its relationship with all manifestations, processes and spheres of the society change. The section chosen in order to reveal the essentiality of the cultural renewal (reproduction) and possible limits of state influence in the public administration of the culture

is an absolutely new approach of social studies in Lithuania. In this study through the peculiarities of cultural values and standards effect on the socio-cultural change, there are revealed possible guidelines of the law objectiveness concerning the following values and standards. The culture and law manifest through the diverse reciprocal interaction as namely the culture is the system of values that aid at the creation and alteration of the social reality. It is sought to create management methodology for cultural processes newly through the cognition of systemic characteristics and limits of the culture. There focus has been laid on two systems -„cultural sphere“ and „cultural field“ existence as well as there have been provided their complex components and links between them, analyzed management limits and possibilities in the cultural sphere that form presumptions for the formation of effective state policy in the management field of the culture.

Practical meaning of the empirical work

The practical meaning of the empirical work is directly related to the topicatity of the sicientific work.

Having assessed the culture as a manageable object under the public administration approach properly, and especially when the administrative law is expressed as a manageable tool in it, there is a possibility to indicate the public administration limits of the culture and create effective social legal functioning conditions for the culture of impact, and that would optimize its legal regulation.

The provided reproduction model of the culture as a condition for the evolution of the democratic society is defined as subjectivized activity while creating, expanding (multiplying) and applying cultural good and facilities.

The provided schemes of cultural phenomena reproduction[2] in the evolving society provide with conditions for the identification of legal values concerning cultural good and facilities as well as materialization of them under the principles of the administrative law, in the doctrine of law and standard acts.

Having analyzed manageable limits in the cultural sphere it can be claimed that the national culture as a complex dynamic system with self-regulatory and management components and global impact has to be analyzed and oriented to public institutions in order to retain its identity. The focus should also be put on the security of democratic state priorities, - in the presence of open society

[2] Reprodction (french. Reproduction – rebirth) is a constant renewal of activities that is going on in the certain sphere and involves the renewal of material good, laborforce and industrila proportion.

conditions, its distribution of resources as well as for the partnership of various cultural activity subjects there have to be provided conditions for independent development.

Sources of the study. The grounding in the study lies on Lithuanian and foreign authors' studies. While focussing on the versatility of cultural processes and events, scholars have different approach towards culture. The many-sided culture has revealed itself under the numerosity of definitions as well as the multi-plane of the concept. B. Robbins, F. Mulhern, A. Kuper paid a great attention to this issue, in the middle of the previous century American anthropologists Alfred Kroeber and Klaid Kluchohn decided to find out under what forms the concept of culture is applied in Anglo-American literature. L. Kertman showed some interest in this issue too. E. Tailor, T.S. Eliot, L. Liubinienė, C. Wissler, M.S. Kagan, O. Špengler, E.O. Diurkheim, A.I. Arnoldov, E. A. Baler, A. Vaišvila, G.A. Avanesovas, V.M. Mežujev worked on the issues concerning the concept and definition of culture. The culturologists A. Andrijauskas', E.A Orlov's, V.M. Rozin's, A.I. Šendrik's studies are exceptional. In them there is systematized knowledge concerning culture as well as there are reviewed their theories. In order to discover the interaction of culture and law, B.S. Erasov, V. Šlapkauskas, A. Čiūčinas, N.V. Varlamova, V.V. Lapajeva, E.A. Lukaševa, etc paid a lot of attention. The links with culture and law were tried to be revealed through Nikla Luhman's theory of autopoesis that provides a systemic approach while analyzing these two elements that seem to be different. N. Luhman was the first to apply the theory of the autopoesis for the legal analysis. H. Rottleuthner, D. Ricer, I. Sidrys paid attention to the analysis of this theory as well. In order to reveal the essentiality of the reproduction of culture and possible state impact limits in the public administration field of the culture studies by M.S. Kagan, L.N. Kogan, V.E. Davidovičius, M. Fuchs, A. E. Gušin I.V. Blauberg, E.G. Judin, V.B. Čiurbanov were very beneficial.

The issues of the management of the cultural field and administration are discussed in the studies by A. Andruškevičius, J.M. Kozlov, A. Raipa, M.Dimock, V.P. Kultygin, G. M. Galucki, and O.N. Astafjeva. The authors T. Kaufman, G. Raunig, N. Obuljen, H. Rauhe, and Ch. Demmer discussed political trends of the European culture. A. Zimmer, S. Toepler, L. Vilkončius, E. Žalpys, T.G. Bogatyriova ,V. Liutkus, etc discussed the policy of culture in Lithuania as well as the issues of its economical development.

Methods of the study. During the processing information, the key focus was on the following methods: logical–analytical, systemic analysis, comparative, linguistic, historical and the analysis of documents as well as the analysis of the resource content and critical analysis. The complex

application of the following methodical tools has great significance for the correctness and reliability of the summaries and conclusions, obtained during the study.

The study has been prepared following descriptive, analytic-critical, systemic, comparative, document analysis, historic method, and analysis of source content, meta-analysis methods.

Approbation of the doctoral dissertation. The key outcome of the study has been published in two articles, publicised in the scientific work magazine 'Jurisprudencija' under Mykolas Romeris University. Four reports concerning this study were presented in scientific-empirical conferences that took place in Lithuania. While delivering the courses of the administrative law and foreign administrative law the focus is put on the study results as well as during the supervision of students' scientific work at Mykolas Romeris University.

The study has been discussed in the department of the Administrative law and process at Mykolas Romeris University.

Outline of the dissertation. The study consists of the introduction and five parts: 'Theoretic and methodological aspects of the study concerning the culture as an object of the public administration', 'Theoretic public administration models that are legally meaningful for cultural processes', 'The field of culture as an object of the state legal impact', 'Institutional organization of the cultural field management in the Republic of Lithuania', 'Financial and legal aspects of culture'.

In the *introduction* of the dissertation there is introduced the researched issue, defined the topicality and novelty of the study, the aim of the study and the tasks induced for it. In the introduction there are provided the defended propositions of dissertational research *(hypotheses)*.

The first part of the dissertation 'Theoretic and methodological aspects of the study concerning the culture as an object of the public administration' consists of two sections: 'The impact of valuable and regulatory (standard) functions of the culture on the human being, society and the state change' and 'The distinction of the interactions in culture and law'.

In the part there is discussed the role of the culture in human's, social and state life. There is analyzed the interaction of culture and law. After having analyzed culture not only as a social phenomenon but one that affects social processes, it can be claimed that the present plenty of the definitions of culture are essentially the outcome of changeable intelectual needs satisfaction of the society, those on their own are the evolution function of the society. In the evolving environment culture is reviewed as the key reason for social changes that together affects the adaptation change of

the law. The law possesses special functions in the society, changes as a peculiar manifestation of the culture too.

In order to comprehend the meaningful previous and foregoing socio-cultural processes, phenomena and regularities under the administrative law approach as well as to find out possible ways for the socio-cultural changes in the society, in the first part there is analyzed the change of culture concept. It can be stated that the definition of the concept reveals the possible state regulatory limits of the culture as well as possible space of legal effects and administrative legal management tools of the culture for the provided development stage of the society and state.

The second part is called 'Theoretic public administration models that are legally meaningful for cultural processes' consists of two sections: 'Reproduction of culture – the objectiveness space of the administrative law' and 'Aspects of the administrative legal impact on the culture'. In the first section the attention is paid to the operation analysis of the cultural reproduction model in the evolving environment. There are put effort to reveal the essentiality of the cultural renewal and possible limits of state impact in the public administration field of culture.

The reproduction of the culture is defined as subjectivized activity while creating, expanding (multiplying) and applying cultural good and facilities in this case, those as legal values materialize in principles of the administrative law, the doctrine of law and standard acts.

After having implemented the reproduction model of the culture it could be possible to project cultural values (valuable orientations) and relevant legal standards as well as social-cultural framework of the provided field itself in such a way that it would coincide with social-economical development conditions of the society. On the other hand, the obtained knowledge should be stable under the basis of cultural policy of the state.

In the second part the culture is analyzed more properly through the relative fractures the essentiality lies in the differences among the culture as a phenomenon, cultural sphere and cultural field. They are displayed through the fact that the cultural field submits the formalization as well as to the legal one and it can be analyzed under the structural level. Meanwhile the culture as phenomenon does not accept the formalization and the cultural sphere always possesses indefinite limits.

In the second part there is provided the particularity of the cultural management. The differences of two systems - 'the cultural sphere' and 'cultural field' are revealed for that as well as there are defined their complex components and links between them. There is a search for the

management possibilities in the cultural field as well as there defined the regulatory impact on its phenomenal in order to have clear trends of state support qualitative changes.

The third part 'Theoretic public administration models that are legally meaningful for cultural processes' consist of four parts: 'State management limits of the culture under the administrative legal approach', 'The public administration development in the cultural field in the Republic of Lithuania', 'Legal aspects of the policy formation and implementation concerning the management of culture', 'Policy models of culture in Europe and the USA', ' The peculiarities of Lithuanian cultural policy model'.

In this section culture is assessed as the object of state legal impact. There is analyzed the development of the cultural policy during the period of Independent Lithuania in order to define the interface of the European Union [the EU] law and culture while distinguishing between them in the light of the EU legal and political aims. There is excluded a consolidated commentary concerning Article No 151 from the European Community contract of establishment [ECE] as well as there are analyzed the investigated cases by the court of Justice that possess links to the provided issue. In order to reveal reciprocal relationship principles of the state and culture more properly there are provided four globally present models of cultural policy *(liberal, regional, socio-democratic, public-bureaucratic)* as well as there is distinguished a centralized *state – bureaucratic model of the cultural policy* with a developed public framework and funding that is predominant in Lithuanian cultural policy.

The state performs four functions that are the most significant: form the policy of culture, administrate and fund the sector of culture as well as provide art products to the society. The analysis of the following functions is provided in the fourth and fifth parts of the dissertation study.

The forth part 'Institutional organization of the cultural field management in the Republic of Lithuania' unifies three parts: 'Legally meaningful aims and principles of public administration concerning the policy of culture', 'The role of public governmental institutions while forming the public administration policy of culture', 'The impact of political parties and non-governmental institutions on the management of culture'.

In the section, according to regulated legal base of the cultural field there have been reviewed aims and principles of the cultural policy in Lithuania as well as participants of the management of the cultural field, and their functions, and legal impact on the formed cultural policy process in Lithuania. The second and third parts review two sectors: the first sector is Seimas of the Republic of Lithuania

and its functions in the cultural field, the Governmental activity in the creation of legal base of the cultural field during the last five years, the role of the Ministry of Culture in the formation of cultural policy, and the impact of circuit and local governmental authorities on the formation of cultural policy. The following institutes form the cultural policy in Lithuania and possess the monopoly of legislation as well as run a wide network of administrative institutions. The second sector that also influences the cultural policy involves non-governmental institutions, movements, political parties, those under their solutions make the institutions react to the expectations of the society.

The fifth section 'Financial and legal aspects of culture' is divided into two parts: 'The concept of the funding system in the cultural field' and 'The taxing environment of the cultural field in the legal context'.

In the fifth section there is stated that art and culture are inseparably connected to both legal and economical system. One of the key aspects of this interface is the funding of art and cultural activities as well as funding of the institutions in this field. There are discussed resources of funding and how to dispose them that they could become a presumption for the artists and cultural establishments service to the public interest.

In the first part of the section there is introduced the concept of funding system of Lithuanian culture, and there are discussed (direct and indirect) and non-governmental (social/public and private) ways of funding; in the second part the focus lies on taxing legal environment in the cultural field. After having presented the funding system of culture there has been made a conclusion that the basis of funding system effectiveness is changes in the legal base. Thus there has been reviewed a very meaningful legal base for the cultural field – laws related to the regulation of funding system of the culture and issues that arise from it. There has been reviewed the law of charity and support of the Republic of Lithuania, profit tax law, Value added tax law, residents' income tax law, authors' rights and parallel rights law, Public purchase law, etc.

Conclusions

1. Culture while being the whole of spiritual and material values, reflects the degree of the historic development of the society and human being. At the same time it is a very significant means of social and legal maturity for human's personality, and one of the most essential tools of democratic development in the society and state, in other words, it is a system of values with the aid of that the social reality is being created and altered. After having analyzed the culture not only as a phenomenon, but as multiple functioning environment of the evolving society, it can be claimed that the concept of

culture depends on the chosen research sections and level of social relationship and phenomena; finally on the aims induced to the culture, and the existent plenty of the definitions of culture are precisely logical outcome of versatile studies. Thus, the formulation of the definition in the context of the chosen analysis is a very important aspect while creating administrative legal tools of the cultural management.

2. The cultural reproduction, while being the evolution condition of democratic society, is defined as subjectivized activity while creating, developing (multiplying) and applying good and facilities of culture, those as legal values are materialized in the standard acts of the administrative law, the doctrine of law and principles.

3. The creation condition for the management methodology of cultural processes is the cognition of systemic peculiarities and limits of culture. There has been highlighted the existence of two systems – 'the sphere of culture' and 'the field of culture', provided their complex components and relationship between them, analyzed limits and possibilities of the management in the cultural sphere that make presumptions for the formation of effective state policy in the management of the cultural field.

a) *Sphere of culture* is allocated to the extremely large class of systems. It can be defined as the whole of spiritual and material values and standards that makes a multi-aspect, but unified complex that secures the improvement, development of the cultural activity products and the promotion of these products in the society.

b) *Field of culture* is stable and unified public system of cultural institutions that aids at the satisfaction of society interest. The management of the cultural field has to be related to the constant analysis of the reproduction technique of the culture, organization of processes, and solution of conflicts and designing of adequate system of administrative legal impact. In this term, the field will function more effectively, more faster will the state adequately react to the environmental change and will elements of the administrative law be adjusted properly under the systemic approach: law principles, doctrine and standards.

4. There has been created the functioning reproduction model for the cultural field, under the basis of that there has been performed the analysis of cultural management processes as well as provided possible limits of state impact in the cultural field of public administration. With aid of this model, the proportion between the environment evolved in time and social legal framework is revealed. There is revealed the technique of conflict emergence and their solution as well as

highlighted the meaning of cognitive processes and implementation of novelty into administrative law standards.

5. Culture as a multiple system accepts administrative impact in a very difficult way as under it very strict management and the priority of restrictive means are implemented against stimulating ones. Thus the impact and means of public institutions have to secure the independence of cultural institute activities while focusing the attention of the executive authorities towards the formation of the policy, designing of organizational and legal foundation for its implementation as well as encouragement of private initiative.

6. The state performs four functions that are the most significant: form the policy of culture, administrate and fund the sector of culture as well as provide art products to the society. Appealing to the participants, who form the policy of culture and assessing the levers of the policy of culture, the state should initiate the lucidity, responsibility and accountability of political process of the culture in participants' activities. In this way the state would retain a significant non-imperative function of maintenance as well as would directly influence to the successful activities of art organizations in the presence of market conditions.

7. The proper implementation of the cultural policy is disturbed by: insufficient legal base, where there are unidentified priorities and criteria of financial resource distribution that are allocated to the culture. The distribution of expense, when the greater part of it is allocated to the support of institutions, but not for the implementation of cultural programs, and that makes the application of programmed funding more difficult, and at the time blocks the progress in the cultural field.

The legal system, laws, post law acts and other standard documents that are in force in the Republic of Lithuania is one of the most significant factors that directly influence the cultural situation and its internal system. Precisely the legal system has impact on the business environment and the competitiveness of enterprises as well as support and charity activities and scope of business subjects that are also important to the cultural field. The present system of charity, both of support provision, reception and application under legal and taxing approach is sufficiently clearly defined, coherent and understandable; however, in the formulations of legal acts there exist regulations that are to be altered that are related to liberalization of strict support and charity activity concerning imperative standards as well the optimization of the implementation of an exceeded control system.

8. In the present funding model of culture there is a lack of motivation tools for creative activities as well as functions of accountability and control. The state, while being a former of cultural

funding policy, should provide with conditions for the private sector to participate in the philanthropic activities more actively, and such a way at least partially to eliminate itself from the role of the key backer. That could be possible only after having regulated the legal and taxing system properly. Thus there is necessary the formation of continuous and effectively performed cultural policy while passing to the long-term (three-year or five-year) funding of culture.

Suggestions

1. While creating legal administrative management tools of culture, the proper formulation of relevant definition of the culture is required. Although in the commentary of the Constitution of the Republic of Lithuania, the culture is defined as a process of intellectual and creative activities and as the forms and systems present in the society, the functioning of which enables the creation, application and rendering of material and spiritual values, but under the administrative legal approach the culture should be comprehended as a system of values with the help of that the social reality is created and altered. So due to this point of view, culture should be considered being as subjectivized human's activity while creating, developing (multiplying) and mastering of cultural good (values) and facilities, those as legal values are objectivized (materialized) in laws, other legal acts, the doctrine of law and legal principles. Under this approach the culture and its regulatory manifestations would be the primary point of the objectivization of the administrative law.
2. Currently, the management model of culture that is present in the Republic of Lithuania not always secures an adequate reaction of the management system towards the dynamics of cultural phenomena that occur in the evolving society. Thus the suggested reproduction model of the cultural field, under the basis of that it is purposeful to carry out the analysis cultural management processes as well as foresee possible limits of state impact in the cultural field of public administration. This model aids at analyzing the proportion between the environment evolving in time and social legal framework, and that would enable the reasons for conflicts as well as to define the techniques for their solution.
3. In the cultural policy of Lithuania there is predominant *public – bureaucratic model of policy* with a developed public framework and funding. It would be purposeful to pay attention to the global practice that shows the efficiency of cultural field functioning is growing during the liberalization of the management of culture as in Lithuania more liberal cultural political elements should be implemented. Decentralization and more favourable legal bases that are related to the liberalization of strict support and charity activity concerning imperative standards as well the optimization of the

implementation of an exceeded control system, and creation of stimulated funding resource of the private sector application for the promotion of culture.

LIST OF ACADEMIC PUBLICATIONS

1. The problem of state regulation of immovable cultural properties protection // Jurisprudencija. 2005, Nr. 78(70);
2. The culture and the European Union law in search of orrelation // Jurisprudencija. 2007, Nr. 1(91).

MOKSLINĖS PUBLIKACIJŲ SĄRAŠAS

1. Nekilnojamo kultūros paveldo apsaugos problemos Lietuvos valstybinio administravimo sistemoje // Jurisprudencija. 2005, Nr. 78(70)
2. Kultūra ir Europos Sąjungos teisė:sąsajų paieškos // Jurisprudencija. 2007, Nr. 1(91)

ANNOUNCEMENTS IN SCIENTIFIC CONFERENCES ON THE THEME DISSERTATION

1. Dziegoraitienė A. (Žemeckė A.) Administrative legal regimes. (Scientific empirical conference 'Efficiency issue in the administrative law'. Vilnius., Mykolas Romeris University, 10th December, 2003);
2. Dziegoraitienė A. (Žemeckė A.) Dimensions of culture in the administrative law. (Scientific empirical conference 'Administrative Law in Lithuania: modern doctrines and the issues concerning their practical realization". Vilnius., Mykolas Romeris University, 10th December, 2003);
3. Dziegoraitienė A. (Žemeckė A.) Culture and the EU law: search for links. (Scientific empirical conference 'Administrative law in the space of social changes'. Vilnius., Mykolas Romeris University, 28th October, 2003);
4. Dziegoraitienė A. (Žemeckė A.) reproduction of cultural activities and the state impact on the cultural sphere. (International scientific conference 'Designing of social technologies in the administrative law while unifying possibilities of law and other social sciences'. Vilnius., Mykolas Romeris University, 6th November, 2006)

PRANEŠIMAI DISERTACIJOS TEMA MOKSLINĖSE KONFERENCIJOSE

1. Dziegoraitienė A. (Žemeckė A.) Administraciniai teisiniai režimai. (Mokslinė praktinė konferencija "Veiksmingumo problemos administracinėje teisėje". Vilnius., Mykolo Romerio universitetas 2003m. gruodžio 10d.);
2. Dziegoraitienė A. (Žemeckė A.)Kultūros dimencijos administracinėje teisėje. (Mokslinė praktinė konferencija "Administracinė teisė Lietuvoje: šiuolaikinės doktrinos ir jų praktinio realizavimo klausimai". Vilnius., Mykolo Romerio universitetas 2003m. gruodžio 10d.);
3. Dziegoraitienė A. (Žemeckė A.) Kultūra ir ES teisė: sąsajų paieška. (Mokslinė praktinė konferencija „Administracinė teisė socialinių pokyčių erdvėje". Vilnius., Mykolo Romerio universitetas 2003m. spalio 28 d.);
4. Dziegoraitienė A. (Žemeckė A.) Kultūros veiklos reprodukcija ir valstybės įtaka kultūros sferoje. (Tarptautinė mokslinė konferencija „Socialinių technologijų kūrimas administracinėje teisėje suvienijant teisės ir kitų socialinių mokslų galimybes". Vilnius., Mykolo Romerio universitetas 2006m. lapkričio 6 d.)

SCIENTIFIC RESEARCHES ON THE THEME OF DISSERTATION IN STAGES

1. 4-5 months, 2006. Traineeship in the management academy under the Ministry of the Interior in the Russian Federation (Moscow), in the department of administrative law and process;
2. 6-8 months, 2006. Traineeship in Catholic university of Leuven, Faculty of Law.

MOKSLINIAI TYRIMAI DISERTACIJOS TEMA STAŽUOTĖSE

1. 2006 m. 04-05 mėn. stažuotė Rusijos Federacijos vidaus reikalų ministerijos vadybos akademijoje (Maskva) , administracinės teisės ir proceso katedroje;
2. 2006 m. 06-08 mėn. stažuotė Belgijos K. Leuveno universiteto, Teisės fakultete (Catholic university of Leuven, Faculty of Law).

CURRICULUM VITAE

First name, surname*:* Audronė Žemeckė

Date of birth: 09-12-1974

EDUCATION:

2003-2007	Mykolas Romeris university PhD student at Administrative Law and Process Department;
1997-09-2001-03	Lithuanian University of Law, according to law and management program was conferred the master degree in law;
1993-09-1997-06	Vytautas Magnus University, Faculty of Arts, Art Criticism, Faculty of Economics and Management, Bachelor Degree in Business Administration.

LANGUAGES	SPEAKING	WRITING	READING
English	Good	Good	Excellent
Russian	Excellent	Good	Excellent
German	Good	Good	Excellent

OTHER DETAILS:

Computer skills*:* „Internet Explorer“, „MS Office“(„Word“, „Excel“), „MS Outlook“.

Work Experience:

March, 2007 up to now September, 2002 up to now	PLC „Arnoterus“, jurist; Kaunas College, Jurist-consultant, supervisor of Law Department, lecturer.
September, 2003 – September, 2007	Mykolas Romeris University (Lithuanian University of Law) Lecturer of administrative law and process department;
March, 2002 - September, 2003	PLC „Accel electronika“ Jurist – specialist in logistics
September, 2000 October, 2002	PLC „Freda“jurist-consultant.

CURICULUM VITAE

Vardas, pavardė*:* Audronė Žemeckė
Gimimo data: 1974-12-09

IŠSILAVINIMAS:

2003-2007	Mykolo Romerio universitetas Administracinės teisės ir proceso katedros doktorantė;
1997-09-2001-03	Lietuvos Teisės universitetas, pagal teisės ir valdymo programą , suteiktas teisės magistro laipsnis;
1993-09-1997-06	Vytauto Didžiojo universitetas, Menų fakultetas, Menotyra, Ekonomikos ir vadybos fakultetas, Verslo administravimas; bakalauras.

KALBOS	KALBĖSENA	RAŠYMAS	SKAITYMAS
Anglų	Gerai	Gerai	Puikiai
Rusų	Puikiai	Gerai	Puikiai
Vokiečių	Gerai	Gerai	Pica

PAPILDOMA INFORMACIJA:

Darbas kompiuteriu*:* „Internet Explorer“, „MS Office“ („Word“, „Excel“), „MS Outlook“.

DARBO PATIRTIS:

2007 kovas iki dabar	UAB „Arnoterus“, juristė;
2002 rugsėjis iki dabar	Kauno kolegija, Juriskonsultas, Teisės katedros vedėja, lektorė .
2003 rugsėjis – 2007 rugsėjis	Mykolo Romerio universitetas (Lietuvos Teisės universitetas) administracinės teisės ir proceso katedros lektorė;
2002 kovas – 2003 rugsėjis	UAB „Accel electronika“ Juristas - logistas
2000m. rugsėjis -2002 spalis	UAB „Freda“ juriskonsultas.

Audronė Žemeckė

KULTŪROS SRITIES VALDYMAS KAIP ADMINISTRACINĖS TEISĖS OBJEKTAS

Reziumė

Tiriamojo darbo aktualumas ir problematiškumas

Per daugiau kaip septyniolika nepriklausomybės metų Lietuva ekonominėje, teisinėje bei sociokultūrinėje srityse išgyveno daug plėtros ir novacijų procesų, kilo „pilietinis“ – „regioninis“ atgimimas, dažniausiai skatinamas ir vadovaujamas kultūros politikos.

Įsivyraujanti globalizacija, naujų socialinių koncepcijų formavimosi etapas įnešė daug naujo į žmogaus, visuomenės, valstybės kaitos sampratą bei pateikė naują kultūros socialinį statusą, kuris atspindimas įvairiuose socialiniuose procesuose, taip pat ir teisėje. Taigi kultūra yra neatskiriama mūsų gyvenimo dalis, kurios sąsajos su teise ir jos teisinis reguliavimas grindžiamas ne tik atitinkamais bendriausiais dėsningumais, tačiau ir išskirtine specifika. Visuomeninių santykių turinio kaitos sąlygomis žmogus, visuomenė ir valstybė ima kelti probleminius klausimus tiek kultūrai, tiek ir teisei, dėl to kinta įpročiai, nyksta buvęs kultūrinis tapatumas, atsiranda naujos gyvenimo tendencijos. Vykstantys socialiniai pokyčiai susaistomi su kultūrine motyvacija, taigi kultūra tampa aktualiu visuomenės kaitos veiksniu bei esmine socialinių pokyčių priežastimi, kartu lemiančia ir teisės adaptacinę kaitą.

Taigi, kultūra tapo veiksminga socialinio gyvenimo, tame tarpe ir teisės raidos, skatintoja. Kartu ji - labai svarbi žmogaus asmenybės socialinės bei teisinės brandos priemonė ir vienas iš esminių visuomenės ir valstybės demokratinės plėtros instrumentų. Tačiau tikslingą ir veiksmingą kultūros pritaikymą viešajam interesui užtikrinti gali tik valstybė, panaudodama įvairias socialines ir teisines priemones. Todėl viešojo administravimo požiūriu, ypač jame kaip valdymo instrumentui reiškiantis administracinei teisei, labai svarbu tiksliau apibrėžti valdomo objekto sąvoką. Tai leidžia nustatyti, šiuo atveju kultūros, viešojo administravimo ribas bei sukuria veiksmingas poveikio kultūrai socialines - teisines funkcionavimo sąlygas, optimizuoja jos teisinį reguliavimą.

Kultūros apibrėžimų raida iš esmės yra kintančių sociumo intelektualinių poreikių tenkinimo pasekmė, šie poreikiai savo ruožtu yra visuomenės evoliucijos pasekmė. Be to, kultūros samprata

priklauso nuo visuomeninių santykių ir reiškinių tyrinėjimo pjūvių ir lygmens. Todėl apibrėžimo pasirinkimas yra labai svarbus analizuojant ir kuriant administracinius teisinius kultūros valdymo instrumentus. Per kultūros sampratos turinio analizę galima detaliau numatyti kultūros ir teisės sąveiką.

Kadangi kultūra socialine prasme yra daugialypė, jos tyrimo ypatumai, reikšmingi teisei, turi būti orientuoti į kompleksinį požiūrį, taip pat būtina ištirti kultūros santykį su visomis visuomenės kaitos apraiškomis, procesais, sritimis. Tokia analizė atskleistų kultūros vertybių ir normų poveikio sociokultūrinei kaitai ypatumus, nurodytų galimus šių vertybių ir normų teisės objektyvacijos orientyrus.

Kintanti sociokultūrinė situacija šiuolaikinėje visuomenėje bei iš jos kylančios problemos ir prieštaravimai reikalauja visapusiškos teorinės analizės bei ja pagrįstų valdymo sprendimų. Naujos kokybės kultūros neįmanoma pasiekti be kultūros srities[3] valdymo sistemos pertvarkos, kuri turėtų stimuliuoti naujas kultūros struktūras ir veiklos formas, sukurti maksimalias galimybes naujiems kultūros institutams bei diegti novacijas administracinės teisės šakoje.

Kardinaliems pokyčiams būtinas teorinis pagrindimas, empiriškai patikrintas nuoseklių veiksmų algoritmas, besiremiantis į konceptualų pagrindą, susijusį su visos visuomenės interesais. Toks algoritmas reikalingas būtent kultūros sferoje, kuri savo prigimtimi yra savireguoliuojanti sistema, nepriimanti griežto tiesioginio administracinio poveikio.

Pamatiniu teoriniu postulatu vis tik yra tezė, teigianti, kad kultūra – objektyviai valdoma sistema. Administruodama kultūrą, valstybė dažnai neadekvačiai ir ne laiku reaguoja į aplinkos kaitą. Sisteminiu požiūriu nėra tinkamai suderinami atskiri administracinės teisės elementai: teisės doktrina, norma, teisės principai. Dažni prieštaravimai makro lygmenyje tarp socialinių kultūros strateginių dokumentų ir atitinkamais kultūros klausimais susijusių teisės doktrinų. Taip genetiškai užprogramuojamas teisės normos neatitikimas žmonių objektyviems poreikiams. Dėl to reguliuotinos kultūros apraiškos visuomenėje aplenkia tam tikros reguliuojamos kultūros srities teisės normomis sukurtus valdymo institucijų veiklos stereotipus. Esant tokioms socialinėms - politinėms ir ekonominėms sąlygoms šiuolaikinėje visuomenėje aktuali yra naujų kultūros, kaip valstybės reguliuojamos srities, valdymo formų ir metodų paieška, nuolatinė kultūros atsinaujinimo mechanizmo

[3] *Kultūros sritis* - tai stabili, vientisa kultūros įstaigų valstybinė sistema, kuri padeda tenkinti visuomenės interesą. Sritis funkcionuos tuo efektyviau kuo greičiau valstybė adekvačiai reaguos į aplinkos kaitą bei sisteminiu požiūriu tinkamai bus suderinti administracinės teisės elementai: teisės doktrina , principai ir normos.

analizė, būsimų problemų numatymas ir atitinkamos administracinių teisinių poveikių sistemos metodologijos sukūrimas. Būtent šių veiksmų pasekoje pakiltų kultūros vystymosi kokybė, o kryptinga nacionalinės kultūros plėtra, Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtinta valstybės prioritetu, turėtų suvienyti visuomenės pastangas užtikrinant tautos kūrybinių galių stiprėjimą.

Disertacinio tyrimo objektas

Kultūros srities valstybinio valdymo sistema, administraciniu – teisiniu požiūriu, o taip pat kultūros administracinių subjektų teisinį statusą apibrėžiančios teisės normos ir praktikoje susiklostę administraciniai teisiniai santykiai.

Disertacinio tyrimo tikslas

Atskleisti kultūros srities teisines vertybes bei valdymo rezervus, kurie sudarytų prielaidas visuomenės evoliucijai kultūros sferoje; įvertinti Lietuvos kultūros politikos formavimo ir įgyvendinimo proceso ypatybes, identifikuoti priežastis, trukdančias realizuoti efektyvią kultūros politiką, atitinkančią visuomenės lūkesčius, bei parengti pasiūlymus negatyvių procesų eliminavimui.

Disertacinio tyrimo uždaviniai

Darbo tikslui pasiekti keliami uždaviniai: įvertinti kultūros vaidmenį žmogaus, visuomenės, valstybės kaitoje ir kultūros vertybinę bei reguliacinę funkcijas kaip administracinės teisės objektyvacijos rezervą; įvertinti kultūrą ne tik kaip reiškinį, tačiau ir kaip evoliucionuojančios visuomenės funkcionavimo daugialypę aplinką bei atkleisti kultūros ir teisės sąveiką; pateikti kultūros sampratą, vartotiną nagrinėjant kultūros valstybinio reguliavimo problemas bei atskleisti kultūros atsinaujinimo esmę - tai yra veiklos transliacijos ir reprodukcijos kultūros srityje mechanizmus; siekiant atsižvelgti į nuolat kintančios kultūros ir teisės sąveikos aspektus šiuolaikiniame pasaulyje, įvertinti kultūros valdymo politikos raidos ir vystymosi tendencijas Lietuvoje ir Europos Sąjungoje bei teisiniu ir vadybiniu aspektais atlikti kultūros valdymo įvairiose šalyse lyginamąją analizę; išanalizuoti Lietuvos kultūros valdymo proceso dalyvių veiklą administracinės teisės įstatyminėje bazėje; išnagrinėti kultūros finansavimo sistemos ypatumus bei nustatyti kultūros finansavimo lygmenis, principus ir kylančias problemas; įvertinti valstybės reguliuojamos kultūros srities mokestinę aplinką administracinės teisės įstatyminėje bazėje.

Tiriamojo darbo praktinė reikšmė

Šio tiriamojo darbo praktinė reikšmė yra tiesiogiai susijusi su mokslinio darbo aktualumu.

Išsamiai įvertinus kultūrą kaip valdomą objektą viešojo administravimo požiūriu, ypač kai jame kaip valdymo instrumentas reiškiasi administracinė teisė, galima nustatyti kultūros viešojo

administravimo ribas bei sukurti veiksmingas poveikių kultūrai socialines teisines funkcionavimo sąlygas, o tai optimizuotų jos teisinį reguliavimą.

Pateiktas kultūros reprodukcijos modelis, kaip demokratinės visuomenės evoliucijos sąlyga, apibrėžiamas kaip subjektyvizuota veikla kuriant, plečiant (multiplikuojant) ir panaudojant kultūros gėrybes ir paslaugas. Pateiktos kultūros reiškinių reprodukcijos[4] schemos evoliucionuojančioje visuomenėje sudaro prielaidas nustatyti kultūros gėrybių ir paslaugų teisines vertybes bei jas materializuoti administracinės teisės principuose, teisės doktrinoje bei norminiuose aktuose.

Išanalizavus valdymo ribas kultūros sferoje galima teigti, kad nacionalinė kultūra, kaip sudėtinga dinaminė sistema su savireguliacijos ir valdymo komponentais bei globaliais poveikiais turi būti analizuojama ir orientuojama valstybinių institucijų, kad išlaikyti savąjį identitetą. Kartu užtikrinant demokratinės valstybės ir atviros visuomenės prioritetus.

Ginamieji disertacinio tyrimo teiginiai (hipotezės)

Hipotezė Nr. 1. Šiuolaikinė valstybė, visuomenė ir žmogus išgyvena visuotinės socialinės transformacijos sąlygas. Tuo tarpu kultūra buvo ir yra aktualus visuomenės kaitos veiksnys, socialinių pokyčių esminė priežastis, kartu lemianti ir teisės adaptacinę kaitą. Taigi kultūra yra visuomenės ir valstybės demokratinės plėtros instrumentas, o taip pat labai svarbi žmogaus asmenybės socialinės bei teisinės brandos priemonė. Tačiau tik valstybė, panaudodama įvairias socialines ir teisines priemones gali užtikrinti kultūros pritaikymą viešajam interesui. Todėl viešojo administravimo požiūriu, ypač kuomet kaip valdymo instrumentas reiškiasi administracinė teisė, labai svarbu kaip galima tiksliau apibrėžti valdomo objekto sąvoką. Kultūros sąvokos apibrėžties formulavimas viešojo administravimo požiūriu leidžia nustatyti kultūros valstybinio reguliavimo ribas bei sukuria prielaidas optimizuoti jos teisinį reguliavimą.

Hipotezė Nr. 2 Administruodama kultūrą valstybė dažnai neadekvačiai ir ne laiku reaguoja į aplinkos kaitą. Kultūros srityje sisteminiu požiūriu nėra tinkamai suderinami atskiri administracinės teisės elementai: teisės principai, teisės doktrina, teisės norma. Dažnai atsiranda prieštaravimai makrolygmenyje tarp kultūros strateginių dokumentų ir teisės doktrinos, suponuojančios kultūros visuomeninių santykių teisinį reglamentavimą. Taip genetiškai užprogramuojamas teisės normos neatitikimas objektyviems žmonių poreikiams. Dėl to kai kurios kultūros apraiškos visuomenėje neretai aplenkia reguliuojamos kultūros srities teisės normomis sukurtus valdymo institucijų veiklos

[4] Reprodukcija (pranc. Reproduction – atgaminimas) – tam tikroje sferoje vykstantis nuolatinis veiklos atsinaujinimas; apima materialinių gėrybių, darbo jėgos ir gamybinių santykių atnaujinimą.

stereotipus. Šiuo požiūriu kultūra ir jos reguliuotinos reprodukcijos apraiškos yra administracinės teisės objektyvacijos pradinis taškas. Kultūros reprodukcija bei jos administravimas ir teisinių prielaidų sukūrimas yra būtina demokratinės visuomenės evoliucijos sąlyga. Todėl reikalinga nuolatinė kultūros atsinaujinimo mechanizmo analizė, būsimų problemų numatymas ir atitinkamos administracinių teisinių poveikių sistemos sukūrimas.

Hipotezė Nr. 3. Nacionalinė kultūra yra vienas iš Lietuvos Respublikos veiklos prioritetų, tačiau dabartinis kultūros valdymas bei kultūros politikos administravimas neužtikrina kultūros politikos įgyvendinimo efektyvumo ir nepadeda išspręsti aktualių kultūros politikos formavimo, įgyvendinimo bei finansavimo klausimų, nesudaro palankių sąlygų kryptingai ir suderintai valstybės, savivaldybių institucijų, įstaigų, įmonių ir nevyriausybinių organizacijų veiklai, todėl reikalinga gilesnė kultūros politikos formavimo, administravimo ir finansavimo analizė.

Pagrindiniai informacijos apdorojimo metodai:

Atliekant informacijos apdorojimą daugiausia remtasi šiais metodais: loginiu–analitiniu, sisteminės analizės, lyginamuoju, lingvistiniu, istoriniu metodais bei dokumentų analizės, šaltinio turinio analizės ir kritinės analizės metodais. Šių metodinių instrumentų kompleksinis taikymas turi didelę reikšmę tyrimo metu gautų apibendrinimų ir išvadų teisingumui bei patikimumui.

Darbo struktūra

Darbą sudaro įvadas, penkios dalys, išvados ir pasiūlymai.

Disertacijos *įvade* pristatoma tiriamoji problema, apibrėžiamas tiriamojo darbo aktualumas ir naujumas, tiriamojo darbo tikslas bei jam keliami uždaviniai. Įvade pateikiami ginamieji disertacijos teiginiai (hipotezės).

Pirmoje dalyje yra aptariamas kultūros vaidmuo žmogaus, visuomenės ir valstybės gyvenime bei analizuojama kultūros ir teisės sąveika. Išanalizavus kultūrą ne tik kaip socialinį, bet ir kaip darantį įtaką visuomeniniams procesams reiškinį galima teigti, kad egzistuojanti daugybė kultūros apibrėžimų iš esmės yra kintančių sociumo intelektualinių poreikių tenkinimo pasekmė, kurie savo ruožtu yra visuomenės evoliucijos funkcija. Evoliucionuojančioje aplinkoje kultūra apžvelgiama kaip socialinių pokyčių esminė priežastis, kartu lemianti ir teisės adaptacinę kaitą. Teisė, turinti ypatingas funkcijas visuomenėje, kartu keičiasi ir kaip ypatinga kultūros apraiška.

Taigi norint suprasti administracinės teisės požiūriu reikšmingus vykusius ir vyksiančius sociokultūrinius procesus, reiškinius ir dėsningumus bei surasti galimus visuomenės sociokultūrinės kaitos kelius, pirmoje dalyje analizuojama kultūros sąvokos kaita. Galima teigti, kad sąvokos

apibrėžtis, duotam visuomenės ir valstybės vystymosi etapui, atskleidžia ir galimas valstybinio kultūros reguliavimo ribas, galimas teisinių poveikių erdves, administracinius teisinius kultūros valdymo instrumentus.

Antroje dalyje dėmesys koncentruojamas į kultūros reprodukcijos modelio evoliucionuojančioje aplinkoje veikimo analizę. Mėginama atskleisti kultūros atsinaujinimo esmę ir galimas valstybės poveikių ribas kultūros viešojo administravimo srityje.

Kultūros reprodukcija šiuo atveju apibrėžiama kaip subjektyvizuota veikla kuriant, plečiant (multiplikuojant) ir panaudojant kultūros gėrybes ir paslaugas, kurios kaip teisinės vertybės materializuojasi administracinės teisės principuose, teisės doktrinoje bei norminiuose aktuose.

Įgyvendinus kultūros reprodukcijos modelį būtų galima projektuoti kultūros vertybes (vertybines orientacijas) bei atitinkamas teisės normas ir pačias socialines-kultūrines duotosios srities struktūras taip, kad jos atitiktų visuomenės socialinės-ekonominės raidos sąlygas. Kita vertus, gautos žinios būtų stabilios valstybės kultūros politikos pagrindu.

Trečioje dalyje kultūra vertinama kaip valstybinio teisinio poveikio objektas. Analizuojama kultūros politikos raida Nepriklausomos Lietuvos laikotarpiu, taip pat siekiama nustatyti Europos Sąjungos [ES] teisės ir kultūros sąsajas, išskiriant jas ES teisinių ir politinių tikslų šviesoje. Išskirtas konsoliduotos Europos Bendrijos steigimo [EBS] sutarties 151 straipsnio komentaras, analizuojamos sąsajų su pateikiama tema turinčios Teisingumo Teismo nagrinėtos bylos. Siekiant išsamiau atskleisti valstybės ir kultūros tarpusavio santykių principus pateikiami keturi pasaulyje egzistuojantys kultūros politikos modeliai *(liberalusis, regioninis, socialdemokratinis, valstybinis-biurokratinis)*, o taip pat išskiriamas Lietuvos kultūros politikoje dominuojantis centralizuotas *valstybinis - biurokratinis kultūros politikos modelis* su išvystyta valstybine struktūra ir finansavimu.

Valstybė atlieka keturias svarbiausias funkcijas: formuoja kultūros politiką, administruoja, finansuoja kultūros sektorių, taip pat teikia meno produktus visuomenei. Šių funkcijų analizė pateikiama ketvirtoje ir penktoje disertacinio tyrimo dalyse.

Ketvirtoje dalyje, remiantis reglamentuota kultūros srities įstatymine baze apžvelgti Lietuvos kultūros politikos tikslai ir principai bei kultūros srities valdymo dalyviai, jų funkcijos bei teisinė įtaka Lietuvoje formuojamam kultūros politikos procesui. Šioje dalyje apžvelgti du sektoriai: pirmasis sektorius - tai valdžios institucijos, kurios formuoja kultūros politiką Lietuvoje bei turi įstatymų leidybos monopolį, o taip pat valdo platų administracinių institucijų tinklą; antrasis sektorius taip pat

darantis įtaką kultūros politikai yra nevyriausybinės organizacijos, judėjimai, politinės partijos, kurios savo sprendimais priverčia institucijas reaguoti į visuomenės lūkesčius.

Penktoje dalyje teigiama, kad menas ir kultūra neatsiejamai susiję tiek su teisine, tiek ir su ekonomine sistema. Vienas iš pagrindinių šios sąsajos aspektų – meninės ir kultūrinės veiklos bei šios srities įstaigų finansavimas. Aptariami finansavimo ištekliai ir kaip jais reikėtų disponuoti, kad jie taptų menininkų ir kultūros įstaigų tarnavimo viešam interesui prielaida.

Šioje darbo dalyje pristatyta Lietuvos kultūros finansavimo sistemos samprata, aptariami valstybinis (tiesioginis ir netiesioginis) ir nevalstybinis (visuomeninis ir privatus) finansavimo būdai, analizuojama mokestinė teisinė aplinka kultūros srityje. Pristačius kultūros finansavimo sistemą, padaryta išvada, kad kultūros finansavimo sistemos efektyvumo pagrindas – pokyčiai įstatyminėje bazėje. Todėl apžvelgta kultūros sričiai labai reikšminga įstatyminė bazė - įstatymai susiję su kultūros finansavimo sistemos reguliavimu ir iš jų kylančios problemos. Apžvelgti Lietuvos Respublikos Labdaros ir paramos įstatymas, Pelno mokesčio įstatymas, Pridėtinės vertės mokesčio įstatymas, Gyventojų pajamų mokesčio įstatymas, Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas, Viešųjų pirkimų įstatymas.

Išvados

1. Kultūra, būdama dvasinių ir materialinių vertybių visuma, atspindi visuomenės ir žmogaus istorinio vystymosi lygmenį. Kartu ji yra labai svarbi žmogaus asmenybės socialinės bei teisinės brandos priemonė ir vienas iš esminių visuomenės ir valstybės demokratinės plėtros instrumentų, kitaip sakant, tai vertybių sistema, kurios pagalba kuriama ir keičiama socialinė tikrovė. Išnagrinėjus kultūrą ne tik kaip reiškinį, tačiau ir kaip evoliucionuojančios visuomenės funkcionavimo daugialypę aplinką galima teigti, kad kultūros samprata priklauso nuo pasirinkto visuomeninių santykių ir reiškinių tyrinėjimo pjūvių ir lygmens, pagaliau kultūrai keliamų tikslų, o egzistuojanti daugybė kultūros apibrėžimų iš esmės yra logiška įvairiapusių tyrinėjimų išdava. Todėl pasirinktos analizės kontekste apibrėžimo formulavimas yra labai svarbus aspektas kuriant administracinius teisinius kultūros valdymo instrumentus.

2. Kultūros reprodukcija, būdama demokratinės visuomenės evoliucijos sąlyga, apibrėžiama kaip subjektyvizuota veikla kuriant, plečiant (multiplikuojant) ir panaudojant kultūros gėrybes ir paslaugas, kurios kaip teisinės vertybės materializuojamos administracinės teisės norminiuose aktuose, teisės doktrinoje bei principuose.

3. Kultūros procesų valdymo metodologijos sukūrimo sąlyga – yra kultūros sisteminių savybių ir ribų pažinimas. Akcentuotas dviejų sistemų -„kultūros sfera“ ir „kultūros sritis“ egzistavimas, pateikti sudėtiniai jų komponentai bei ryšiai tarp jų, išnagrinėtos valdymo kultūros sferoje ribos ir galimybės kas sudaro prielaidas formuoti efektyvią valstybės politiką kultūros valdymo srityje.

a) *Kultūros sfera* priskiriama ypač didelių sistemų klasei, ją galima apibrėžti kaip dvasinių ir materialinių vertybių bei normų visumą, sudarančią daugiaaspektį tačiau vientisą kompleksą, kuris užtikrina kultūros veiklos produktų – gėrybių ir paslaugų – gerinimą, plėtrą ir šių produktų populiarinimą visuomenėje.

b) *Kultūros sritis* - tai stabili, vientisa kultūros įstaigų valstybinė sistema, kuri padeda tenkinti visuomenės interesą. Kultūros srities valdymas turi būti siejamas su nuolatine kultūros reprodukcijos mechanizmo analize, procesų prognozavimu, konfliktų sprendimu bei atitinkamos administracinių teisinių poveikių sistemos sukūrimu. Šia prasme, sritis funkcionuos tuo efektyviau kuo greičiau valstybė adekvačiai reaguos į aplinkos kaitą bei sisteminiu požiūriu tinkamai bus suderinti administracinės teisės elementai: teisės principai, doktrina ir normos.

4. Sukurtas kultūros srities funkcionavimo reprodukcijos modelis, kurio pagrindu atlikta kultūros valdymo procesų analizė bei pateiktos galimos valstybės poveikių ribos kultūros viešojo administravimo srityje. Šio modelio pagalba atskleidžiamas santykis tarp laike evoliucionuojančios aplinkos ir socialinės teisinės struktūros. Atskleistas konfliktų kilimo ir jų išsprendimo mechanizmas, akcentuota pažinimo procesų ir novacijų diegimo į administracinės teisės normas reikšmė.

5. Kultūra kaip įvairialypė sistema sunkiai priima administracinį poveikį, kadangi juo įgyvendinamas griežtas valdymas bei ribojančių priemonių prioritetas prieš stimuliuojančias. Todėl valstybinių institucijų įtaka ir priemonės turi užtikrinti kultūros institutų veiklos savarankiškumą, koncentruojant vykdomosios valdžios dėmesį į politikos formavimą, organizacinių ir teisinių pagrindų jos įgyvendinimui sudarymą, privačios iniciatyvos stimuliavimą.

6. Valstybė atlieka keturias svarbiausias funkcijas: formuoja kultūros politiką, administruoja ir finansuoja kultūros sektorių, taip pat teikia meno produktus visuomenei. Remdamasi kultūros politiką formuojančiais dalyviais bei įvertindama kultūros politikos svertus, valstybė turėtų inicijuoti kultūros politikos proceso dalyvių veiklos skaidrumą, atsakomybę ir atskaitomybę. Taip valstybė išlaikytų svarbią neįsakmios priežiūros funkciją ir darytų tiesioginę įtaką meno organizacijų sėkmingai veiklai rinkos sąlygomis.

7. Tinkamai įgyvendinti kultūros politiką trukdo: nepakankama įstatyminė bazė, kurioje neapibrėžti kultūrai skiriamų finansinių išteklių paskirstymo prioritetai bei kriterijai. Išlaidų paskirstymas, kai didžioji jų dalis tenka institucijų išlaikymui, o ne kultūros programų įgyvendinimui apsunkina programinio finansavimo taikymą ir tuo pačiu stabdo kultūros srities progresą.

Lietuvos Respublikoje galiojanti teisinė sistema, įstatymai, poįstatyminiai aktai ir kiti normatyviniai dokumentai yra vienas iš svarbiausių veiksnių, tiesiogiai darančių įtaką kultūros situacijai bei jos vidinei sistemai. Būtent teisinė sistema lemia verslo aplinką ir įmonių konkurencingumą bei verslo subjektų paramos ir labdaros veiklą ir apimtis, kurios taip svarbios kultūros sričiai. Egzistuojanti tiek labdaros, tiek paramos teikimo, gavimo ir panaudojimo sistema teisiniu ir mokestiniu požiūriu yra pakankamai aiškiai apibrėžta, nuosekli ir suprantama, tačiau teisės aktų formuluotėse egzistuoja keistinų nuostatų susijusių su griežtų paramos ir labdaros veiklos imperatyvinių normų liberalizavimu ir perteklinės kontrolės sistemos įgyvendinimo optimizavimu.

8. Egzistuojančiame kultūros finansavimo modelyje trūksta kūrybinės veiklos skatinimo instrumentų bei atskaitomybės ir kontrolės funkcijų. Valstybė, būdama kultūros finansavimo politikos formuotoja, turėtų sudaryti sąlygas privačiam sektoriui aktyviau dalyvauti filantropinėje veikloje, tokiu būdu bent dalinai nusiimdama pagrindinio kultūros finansuotojo vaidmenį. Tai būtų įmanoma tik tinkamai sureguliavus įstatyminę bei mokesčių sistemą. Todėl reikėtų formuoti tęstinę, efektyviai vykdomą kultūros politiką pereinant prie ilgalaikio (trimečio ar penkiamečio) kultūros finansavimo.

Disertacijos pabaigoje yra pateikiami pasiūlymai dėl kultūros srities valdymo veiksmingumo panaudojant administracinės teisės elementus - doktriną ir normą.

Disertacija baigiama literatūros ir mokslinių publikacijų sąrašu.